

ADRODDIAD I'R CYD-BWYLLGOR

13 GORFFENNAF 2022

Adroddiad gan: Arwyn Thomas - Rheolwr Gyfarwyddwr GwE

Pwnc: Canllawiau Gwella Ysgolion: Fframwaith ar gyfer Gwerthuso, Gwella ac Atebolrwydd

1.0 Pwrpas yr Adroddiad

Cyflwyno gwybodaeth i aelodau'r Cyd-bwyllgor ar gynnwys y canllawiau cenedlaethol a'r goblygiadau ar gyfer prosesau a systemau rhanbarthol.

2.0 Cefndir

Mae'r canllawiau cenedlaethol newydd yn cynnig pwynt cyfeirio i ysgolion, unedau cyfeirio disgyblion, awdurdodau lleol, awdurdodau esgobaethol, consortia rhanbarthol ac Estyn, sy'n amlinellu'r hyn y mae Llywodraeth Cymru yn ei ddisgwyl ganddynt, yng nghyd-destun eu dyletswyddau cyfreithiol ehangach.

Diben cyffredinol gwella ysgolion yw helpu ysgolion i roi'r profiadau a'r deilliannau dysgu gorau posibl i ddysgwyr, beth bynnag fo'u cefndir, er mwyn sicrhau safonau uchel ac uchelgais i bawb. O dan y Cwricwlwm i Gymru, rhan sylfaenol o hyn fydd sicrhau bod ysgolion yn cefnogi pob dysgwr i wneud cynnydd, gan gyfrannu at y pedwar diben.

Mae'r canllawiau yn cefnogi'r amcan hwnnw drwy nodi fframwaith ar gyfer gwerthuso, gwella ac atebolrwydd a fydd yn sicrhau gwelliant cynaliadwy mewn ysgolion ac yn ysgogi ymddygiadau ac arferion sy'n ofynnol gan y Cwricwlwm i Gymru a'r trefniadau asesu newydd. Er mwyn bod yn llwyddiannus, mae'n hollbwysig bod pob agwedd ar y system ysgolion yn gyson â'r Cwricwlwm i Gymru a'r egwyddorion sy'n sail iddo, ac yn eu cefnogi.

Mae ysgolion, awdurdodau lleol, consortia rhanbarthol ac Estyn i roi sylw i'r canllawiau wrth fynd i'r afael â threfniadau gwella ysgolion.

Mae'r canllawiau yn datgan mai ysgolion sydd â'r rôl ganolog wrth yrru gwelliannau ac mai cyrff llywodraethu yw cyrff atebol eu hysgolion. Yn y rôl hon, byddant yn cymryd cyfrifoldeb am arweinyddiaeth strategol eu hysgolion, am eu llywodraethu'n effeithiol ac, yn y pen draw, am lywio gwelliannau yn eu hysgolion er budd y dysgwyr. I'r mwyafrif o ysgolion, dylai cyrff llywodraethu fod yn rhydd i oruchwylio'r broses gwerthuso a gwella, wedi'u cefnogi gan gyngor, adnoddau a gwasanaethau gan awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol. Fodd

bynag, pan fydd ysgolion yn achosi pryder, bydd disgwyl i awdurdodau lleol gymryd camau cyflym ac effeithiol, wedi'u cynghori a'u cefnogi gan gonsortia rhanbarthol.

O fewn y fframwaith hwn, ceir gwahaniaeth clir rhwng gweithgareddau gwerthuso a gwella; atebolrwydd; a thryloywder. Dylai'r rhan fwyaf o'r egni a'r ffocws yn y system fod ar wella ysgolion, wedi'i arwain gan waith hunanwerthuso, cynllunio gwelliannau a chymorth effeithiol ym mhob ysgol.

Wrth wraidd y trefniadau bydd amrywiaeth eang o wybodaeth o ansawdd da am ysgolion a'u hardaloedd lleol, a rhannau eraill o'r system, y bydd angen ei defnyddio mewn ffordd amserol, ddeallus a chefnogol.

Bydd Llywodraeth Cymru yn diweddarau'r canllawiau, gan adeiladu ar yr hyn a ddysgir yn 2022/23 a 2023/24, a'u cyhoeddi ar ffurf canllawiau statudol i ddod i rym ym mis Medi 2024.

Diffinnir y system atebolrwydd o fewn y canllawiau fel *'...y prosesau sydd ar waith i gadarnhau bod gwaith gwerthuso a gwella yn mynd rhagddo'n effeithiol a'r rhwyd ddiogelwch ar gyfer pan na fydd hynny'n digwydd.'* Fe'i gwneir yn glir yn y canllawiau na ddylai atebolrwydd lywio gweithgarwch gwella ysgolion, ond gall gyfrannu ato; a dylai sicrhau y caiff problemau eu nodi a'u datrys. Mae'r canllawiau yn diffinio dau linyr i'r system atebolrwydd:

- i. rôl trefniadau atebolrwydd a llywodraethu democrataidd effeithiol ar bob lefel o'r system ysgolion; a
- ii. rôl Estyn wrth gynnal arolygiadau rheolaidd, cyson, cynhwysfawr a chywir o ysgolion, awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol. Caiff ysgolion eu harolygu'n fwy rheolaidd gan Estyn. Bydd arolygiadau'n rhoi gwerthusiadau teg a thrwyadl o gynnydd dysgwyr, ansawdd arweinyddiaeth, dysgu ac addysgu mewn ysgolion, cyflawni'r Cwricwlwm i Gymru a lles ymarferwyr a dysgwyr.

Bydd pob rhan o'r system ysgolion yn gweld hunanwerthuso fel dull o wella ysgolion unigol a'r system ysgolion ehangach, a chefnogi cynnydd dysgwyr yn y pen draw, yn hytrach na fel ymarfer cydymffurfio o fewn y system atebolrwydd. Er mwyn cyfoethogi eu gwaith cynllunio gwelliannau ymhellach, anogir ysgolion i gynnwys cymheiriaid yn y broses hunanwerthuso er mwyn cael safbwynt allanol ar flaenoriaethau ar gyfer gwella.

Mae cynnydd dysgwyr yn ganolog i'r Cwricwlwm i Gymru, felly mae angen rhoi'r un pwysigrwydd i gynnydd mewn gweithgareddau gwerthuso a gwella, a phrosesau atebolrwydd. Mae'r canllawiau hyn yn awgrymu bod ysgolion yn defnyddio'r 2 gwestiwn a ganlyn fel man cychwyn ar gyfer eu gweithgareddau gwella:

- a yw dysgwyr yn gwneud cynnydd tuag at y pedwar diben ac yn y ffyrdd a ddisgrifiwyd yn yr Egwyddorion Cynnydd?;
- a yw cyflymder cynnydd dysgwyr yn unol â disgwyliadau athrawon a'r cwricwlwm?

Bydd angen i amrywiaeth eang o wybodaeth a thystiolaeth lywio atebion ysgolion i'r 2 gwestiwn hyn, ac, yn eu tro, byddant yn pennu ffocws gwaith hunanwerthuso a gwella dilynol. O ystyried rôl ganolog cynnydd yn llwyddiant a nodau'r Cwricwlwm i Gymru, mae gan gyrff llywodraethu ac Estyn, sy'n chwarae rôl allweddol mewn system atebolrwydd ysgolion, ddiddordeb dilys yn y dystiolaeth sydd gan ysgolion am y cynnydd a wneir gan eu dysgwyr.

Wrth ddefnyddio gwybodaeth, dylai ysgolion, awdurdodau lleol a consortia rhanbarthol:

- beidio â dibynnu'n llwyr ar ffyrdd cyfyngedig o fesur cyrhaeddiad dysgwyr i ddod i gasgliadau ar berfformiad ysgolion. Mae dadansoddi data a gwybodaeth yn bwysig, ond ni ddylai fod yn bwysicach na ffynonellau tystiolaeth eraill ar gyfer hunanwerthuso e.e. gwrando ar ddysgwyr; arsylwi ar addysgu.
- Ni fydd data ar gymwysterau ac asesiadau crynodol neu gyrhaeddiad yn unig yn ddigon i ddod i farn ar gynnydd dysgwyr. Felly, bydd angen i ysgolion ddefnyddio ffynonellau ehangach o wybodaeth a thystiolaeth. Mae'n debygol y bydd y rhain yn cynnwys: gwybodaeth gan athrawon a fydd yn asesu cynnydd dysgwyr; gwybodaeth a chynnydd dysgwyr mewn perthynas â'r Egwyddorion Cynnydd; data ar bresenoldeb, ymddygiad a lles; arsylwadau ar ddysgu ac addysgu; trafodaethau â dysgwyr ac athrawon.

Bydd angen i ysgolion ddangos sut mae eu disgwyliadau ar gyfer gwneud cynnydd yn cymharu â disgwyliadau ysgolion a lleoliadau eraill, er mwyn sicrhau cydlynid a thegwch ym mhob rhan o'r system addysg a chyflymder a her ddigonol yn eu dull o sicrhau cynnydd yn eu cwricwlwm a'u trefniadau asesu. Dylai cydweithio i ddatblygu a chynnal cyd-ddealltwriaeth o gynnydd fod yn rhan barhaus o brosesau hunanwerthuso a gwella ysgol. Dylai'r ddeialog broffesiynol hon greu cyfoeth o wybodaeth yn cefnogi ystyriaeth ysgol o'r hyn sy'n gweithio'n dda wrth gefnogi cynnydd dysgwyr, a pha feysydd y gellid eu hatgyfnerthu ymhellach.

Mae canlyniad proses hunanwerthuso ysgol yn cynnig tryloywder mwy ystyrion ynglŷn â chryfderau a blaenoriaethau gwella, a gaiff eu hadlewyrchu yng nghynllun datblygu'r ysgol, na data cyrhaeddiad allan o gyd-destun. Er mwyn helpu i gynyddu hyder yn yr ysgol a'i chynllun datblygu ac ymroddiad iddynt, dylai'r ysgol gyhoeddi'r copi cryno ar ei gwefan. Dylai'r crynodeb hwn gynnwys:

- crynodeb lefel uchel o hunanwerthusiad yr ysgol;
- blaenoriaethau lefel uchel ar gyfer y flwyddyn bresennol;
- cynnydd yn erbyn y rheiny ar gyfer y flwyddyn flaenorol; a
- cymorth allanol a gaiff yr ysgol i'w helpu i gyflawni ei blaenoriaethau ar gyfer gwella.

O fis Medi 2022, bydd y 'blaenoriaethau cenedlaethol' a ddiffinnir yn y Rheoliadau Cynlluniau Datblygu Ysgolion wedi'u diweddarau i fod yn gydnaws â Cwricwlwm i Gymru, gan felly bwysleisio pwysigrwydd cynnydd. Y 'blaenoriaethau cenedlaethol' newydd y bydd rhaid i ysgolion roi sylw iddynt wrth bennu eu blaenoriaethau ar gyfer gwella fydd:

- gwella cynnydd disgyblion drwy sicrhau bod eu dysgu'n cael ei gefnogi gan amrywiaeth o wybodaeth, sgiliau a phrofiad; a
- lleihau effaith tlodi ar gynnydd a chyrhaeddiad disgyblion.

Caiff blaenoriaethau gwella ysgolion, a'u cynlluniau datblygu, eu cyhoeddi ar ffurf gryno er budd dysgwyr, rhieni a rhanddeiliaid eraill. Bydd hyn yn cefnogi diwylliant lle y bydd ysgolion yn agored am y cymorth sydd ei angen arnynt a lle y bydd partneriaid yn yr haen ganol yn gweithio gydag ysgolion mewn ffordd gefnogol heb eu barnu.

Gan ddechrau gyda hunanwerthusiadau a chynlluniau datblygu ysgolion, bydd consortia rhanbarthol ac awdurdodau lleol yn cytuno gyda phob ysgol ar y cymorth ychwanegol sydd ei angen arni i wella a meithrin ei gallu ei hun. Bydd y cymorth y cytunwyd arno a roddir i ysgolion gan y consortia rhanbarthol a'r awdurdodau lleol yn cael ei ymgorffori yn eu

cynlluniau datblygu, gan gynnwys crynodebau a gyhoeddwyd, gan ysgogi ysgolion i ofyn am y cymorth sydd ei angen arnynt a gwella tryloywder.

Mae'r amrywiaeth eang o wybodaeth a ddefnyddir ar lefel ysgol i werthuso gwelliant a nodi blaenoriaethau i'r dyfodol yn cefnogi consortia rhanbarthol ac awdurdodau lleol i nodi anghenion cymorth ysgolion, yn ogystal â'u helpu i nodi eu blaenoriaethau gwella eu hunain er mwyn gwella'r gwasanaethau a ddarperir.

Yn ogystal, er mwyn cefnogi cyrff llywodraethu i gyflawni eu swyddogaeth atebolrwydd, dylai consortia rhanbarthol ac awdurdodau lleol ddarparu adroddiad mewnol, byr i gyrff llywodraethu bob blwyddyn sy'n:

- rhoi adborth ehangach ar brosesau hunanwerthuso ysgol a'i blaenoriaethau ar gyfer gwella;
- amlygu cryfderau'r ysgol y mae'n credu y gellid eu defnyddio, neu sydd eisoes yn cael eu defnyddio, i gefnogi ysgolion eraill;
- tynnu sylw'r corff llywodraethu at unrhyw faterion penodol y mae angen bod yn ymwybodol ohonynt a'u monitro yn yr ysgol, fel corff atebol yr ysgol;
- ar sail yr uchod, manylion ynghylch sut bwriedir cefnogi ac/neu frocera cymorth i fynd i'r afael â'i blaenoriaethau ar gyfer gwella, ac yn ehangach.

3.0 Ystyriaethau

Yng ngogledd Cymru, mae GwE a'r chwe Awdurdod Lleol wedi ymrwymo i weithio mewn partneriaeth efo ysgolion er mwyn sicrhau bod gennym systemau a phrosesau cadarn a phwrpasol ar waith i arddel disgwyliadau cenedlaethol. Bydd ein dull gweithredu yn sicrhau ffydd a chefnogaeth pob rhanddeiliad allweddol a bod pob partner yn cymryd atebolrwydd llawn am gyflawni ei rôl a chyfrannu gyda thryloywder, effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd.

4.0 Argymhellion

4.1 Gofynnir i'r Cyd-Bwyllgor nodi a derbyn cynnwys yr adroddiad.

5.0 Goblygiadau Ariannol

5.1 Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol yn codi o'r adroddiad hwn. Bydd GwE yn gweithredu oddi mewn i'r adnoddau ariannol presennol.

6.0 Effaith ar Gydraddoldeb

6.1.1 Nid oes unrhyw oblygiadau cydraddoldeb newydd yn codi o'r adroddiad hwn.

7.0 Goblygiadau Personél

7.1.1 Nid oes unrhyw oblygiadau personél newydd yn codi o'r adroddiad hwn.

8.0 Ymgynghori sydd wedi digwydd

8.1 Ymgynghori â Bwrdd Rheoli GwE, y Cyd-bwyllgor a chynrychiolwyr o'r awdurdodau lleol. Bydd ymgynghori a thrafod â Fforymau Strategol Penaethiaid rhanbarthol yn dilyn cyhoeddi'r ddogfen ar 28 Mehefin, 2022.

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Swyddog Monitro:

Byddaf yn darparu unrhyw sylwadau yn y cyfarfod.

Swyddog Cyllid Statudol:

Rwyf yn fodlon nad oes ymhlygiadau ariannol yn codi o'r adroddiad, a bydd GwE yn gweithredu'r fframwaith o fewn eu hadnoddau ariannol cyfredol.